

uno stane, kolikšni so stroški za to ali uno delo, da bi potem prerajati zamogli, ali prodajo ta ali uni pridelek z dobičkom ali v zgubo. Dokler gospodar o svojem gospodarstvu skozi celo leto nima zapiskov, podoben je slepemu, ki sicer okoli tava, pa vendar ne vé, kje prav da je.

Gospodarska skušnja.

Da sadna drevesa ne pozebejo.

Pogostoma se slišijo tožbe gospodarjev, da so jim pozebla mlada drevesa, a vendar jim, kedar jih presajajo iz drevesnic, ni za to mar, da bi jim kole prav postavili.

Postavljajo jih na severno ali severno-izhodno stran, češ, da jih tako postavljeni kol zmrzline varuje; — al to je pomota. Ako gospodar hoče mlada drevesa obvarovati pozeblina, naj kol na južno ali južno-zahodno stran drevesa postavi, da — ako je kol 3 do 4 palce debel — solnce meseca prosenca ali svečana mladih drevesec od ene do treh popoldne od vrha doli ne more obsejati.

Ker so prva leta mlada drevesa najbolj občutljiva, jih tako postavljen kol že varuje, da ne pozebejo. Tudi to pomaga, ako drevesa od božiča do sušca na solčni strani v slamo zavežeš.

Slovensko slovstvo.

* *Jezičnik ali Metelko v slovenskem slovstvu.* Spisal profesor J. Marn.

Ta snopič, ki nam pred oči stavi delovanje našega mnogozasluženega slovničarja Metelko-ta, je 9. knjižica „Jezičnika“, ki ga je spisal marljivi naš profesor Marn. Metelkovo življenje in posebno delovanje njegovo na slovenskem slovstvenem polju je v zgodovini slovenskega slovstva tako znamenito, da si je gorko hvalo zaslužil gosp. profesor Marn, da je to potem, ko je bilo natisnjeno ali še le bode v „Učit. Tovaršu“, v posebni knjižici na svetlo dal, ki se dobiva pri njem po 50 kraje. Porok smo vsacemu slovenskemu pisatelju, da bode radosten prebiral obilni material, ki je nakupičen v tej knjižici.

* Lepi „Vertec“ — časopis s podobami za slovensko mladost — ki ga vreduje naš vrli učitelj Ivan Tomšič, stopil je ravnokar v 2. leto. Tvarina 1. tečaja, po obsegu in jeziku vsa primerna naši mladini, daje „Vertec-u“ najboljšo potno pismo za 2. tečaj, in 1. letošnji list kaže nam sopet, da je vreden, da vsak seže po njem, kdor v svoji družini ima kakega dečka ali deklico, ki že brati zna. Gospá Lujiza Pesjakova, ktero rukamo in cukamo vsi časnikarji z nadležno besedo: „daj, daj tudi meni kaj“, je sopet prvemu listu darovala mično pravljico, kakoršno takó v nježno-otročjem duhu pisati more le mati, ki pozna otroška srca in otroški um. Poleg mnoge druge podučne tvarine v prosti in vezani besedi obravnava prvi ta list s podobami razjasnjene natoroznanske stvari in pa mnogo kratkočasnega berila. Toplo tedaj priporočamo „Vertec“ vsem ljubiteljem slov. mladine, ki tudi ličen v svoji vnanji podobi za celo leto veljá le 2 gold. 40 kr., po pošti 2 gold. 60 kr., za pol leta pa polovico tega.

* *Andreja Vavken-a novi cerkveni napevi.* — Ako ravno smo že večkrat in ne ravno na veselje naše čuli, da se skladateljem slovenskih napevov kaj slabo splačuje njihov trud in da je malo da ne, izdavanje tacih del celó skoraj z materijalnimi žrtvami sklenjeno, moramo toraj toliko bolj s pohvalo omeniti in pozdraviti najnovejše muzikalne izdelke mnogozasluženega narod-

nega učenika in župana g. And. Vavken-a v Cerkljah na Gorenskem, ki je k svojemu že pred nekoliko leti izdanemu I. zvezku cerkvenih in zabavnih napevov izdal zdaj zopet čvetero sešitkov edino cerkvenih. Narodni duh pobožnega Slovenca veje iz teh pesem in stavljeni so napevi v muziko tako lahko, da jih rabiti more vsaki tudi manj izurjeni organist; združil je g. Vavken prijetnost in lahkoto v eno. — Al tudi zunanja oblika vseh sešitkov je jako lična. — Na prodaj se dobijo te pesmi pri g. Giontini-u; cena vsacemu sešitku je 30 kraje.

* *Opis svetá in posebno naše zemlje.* — O tej knjižici nam gosp. J. Godina-Verdelski piše iz Trsta (kjer stanuje v g. Svétinovi hiši št. 28 „via Farnedo“) to-le: „Razodelo je že pred nekimi tedni več tukajšnjih kmetov svojo željo, da bi radi imeli kako knjižico, ki bi obsegla kratek, pa prav razumljiv poduk o marsikterih bolj važnih rečeh zadevajočih vesoljni svét, in pa posebno našo zemljo. Opomnili so sicer ob enem pri tem, da bi takošna knjižica bila jako dobra in potrebna tudi za njih otroke. Moral sem jim obljubiti, da se bom jaz spisovanja te knjižice lotil, kar jih je jako veselilo. Spisal sem bil sicer že pred nekimi leti nekaj zastran tega za „društvo sv. Mohora“ pod naslovom: „Kratek razgled sveta, in posebno naše zemlje“; a to se mi zdaj dozdeva premalo, in potrebuje primerne razširjatve, in tudi boljšega pojasnila. Tej knjižici bo priložena podoba zemlje, že zdaj napravljena, da bo poduk čedalje bolj lahek in bolj vspešen. — Upam, da bodo tudi gg. učitelji našega naroda po njej radi segli; saj posebno njim se podaja večkrat prilika, da jo pri svojem važnem opravilu porabijo na korist učencem. Cena bo znesla samo pet in dvajset soldov. Naročbe naj se mi dajo na znanje do konca meseca svečana s „korespondenz-kartami“ ali pa tudi že zdaj navadnimi nakazovavnimi pismi, če se pošlje, se vé, ob enem naročnina. — Omenjam sicer pri tej priliki še to, da bo moja knjiga: „Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice“, ktere je izšlo dozdej že 21 snopičev ali 344 strani, bo izhajala še do konca meseca septembra 1872. leta; je tedaj še devet snopičev, za ktere znese naročnina šestdeset soldov. Vsa knjiga bo obsegla po tem takem 490 strani. — Naj objavijo te moje vrstice tudi gg. vredovalci drugih slovenskih časnikov, vsaj na kratko; zato jih lepo prosim“.

Národno-obrtnijske razprave.

Dopisniku „od Save“ v „Slov. Nar.“

o Matici in narodni tiskarnici.

„Odlični dopisnik od Save“, gotovo akcijonar tako imenovane „narodne tiskarnice“, si je v 150. listu „Slov. Nar.“ Matico, njeno delovanje in pa dr. Costo, predsednika njenega, izbral, da — ker po njegovih mislih vse to ni nič vredno — svetu pokaže, da brez „narodne tiskarnice“ ni spasa za „vspešno slovstveno delovanje“. — Pri luči ogledano in po domače rečeno je nameravana Maticna tiskarnica Mariborski tiskarnici na poti. Hinc illae lacrimae!

Dopisnik „od Save“ se najpred huduje, da predsednik Maticin ni sklical poleti občnega zbora. Predsednik pa ni zanemaril dolžnosti, opravičiti to zakasnenje; razlogi so razloženi v poročilu o XXII. odborovi skupščini („Novice“ str. 306).

„Nam se dozdeva — pravi dopisnik „od Save“ — da to dela predsednik nalašč, da pri shodu nima družih udov, nego samo svoje zveste ortake, kteri glasujejo kakor je že prvlje sklenola ona svojat, ki kakor more

zadušuje vspešno delavnost Matičino“. Tako piše dopisnik, ki ga vredništvo imenuje „odličnega“ narodnjaka!! Pač ne vemo, kdo je s temi besedami bolj žaljen: ali predsednik ali pa Matičarji, na občnem zboru zbrani?

„Pri letošnjem občnem zboru hoče predsednik predlagati, naj si Matica omisli lastno tiskarnico“. — Kako na tanko dopisnik preiskuje srca in obistje in pozna najtajnije misli predsednikove, živa priča je navedeno očitjanje. Tega mu ne moremo bolje dokazati, nego s tem, da mu v spomin pokličemo vse dosedanje obravnave o Matični tiskarnici, ktero je, ako se ne motimo, nek štajarsk odbornik prvi že pred nekimi leti priporočal Matici. Vse, kar se je obravnavalo o tiskarnici, bilo je očitno in oznanjeno v poročilih o odborovih skupščinah. Skrivaj se nič ni ravnalo. Dotična poročila se glasé tako-le:

Bilo je pri XX. odborovi skupščini, da je predsednik dr. E. H. Costa nasvetoval to-le: „Naj sl. odbor vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice“. Odbor soglasno pritrđi predlogu. (Glej „Novice“ l. l. str. 60.) Sl. c. k. deželna vlada je z odpisom od 26. marca 1871., l. št. 2071, Matici dala prošeno privoljenje lastne tiskarnice (glej „Novice“ l. l. str. 181). — Gosp. dr. Costa naznani odboru, da bi g. Blaznik rad prodal svojo tiskarnico z vsem blagom, z vsemi svojimi založniškimi pravicami in s hišo vred, in predloží odboru v pretres tri vprašanja: a) ali je ali ne sedaj ugodni trenutek, da se Matica poprime svoje pravice; b) ali se Matica z Blaznikom spustí v dogovor, in c) ali si napravi novo tiskarnico? Da se ta važna stvar resno prevdari, obveljá nasvet: naj se po listkih voli odsek treh odbornikov, ki do prihodnje odborove seje pretrese vsa tri vprašanja in temeljito poroča odboru. V ta odsek so bili izvoljeni gg. dr. Razlag, Iv. Vilhar in A. Lésar. (Glej „Novice“ l. l. str. 198.) V imenu odseka za osnovo lastne tiskarnice A. Lésar bere poročilo, ki se je končalo s sledečim nasvetom: „Naj sl. odbor izmed sebe izvoli odsek treh udov, kateri si smé privzeti izvedencev, da po omenjenih načelih izdelá popolen načrt o osnovi nove tiskarnice v Matičini hiši in vsled tega njene preuredbe ter o njem poroča prihodnji odborovi skupščini. (Odbor brez vsega besedovanja sprejme ta nasvet ter v nasvetovani odsek izvoli dr. Razlaga, Lésarja in Iv. Vilharja. — Glej „Novice“ l. l. str. 289.) Dalj časa potem gosp. dr. Razlag v imenu odseka za Matičino tiskarnico poroča, da se odsek še ni odločil za noben nasvêt, ampak da je našel neke formalne pomislíke, ki morajo rešeni biti, predno mu je moč staviti svoje nasvete. Dr. Razlag našteva te pomislíke ter pravi, da jih v imenu odsekovem danes objavlja, ne da bi o njih že danes (2. nov. 1871. l.) sklepal odbor, ampak samo iz tega namena, da odborniki premišljujejo omenjene pomislíke, ki se jim na razpravo predlože v kateri prihodnji skupščini. (Glej „Novice“ str. 388.)

Sedaj naj sodi svet o dr. Costovih mislih in pa natolecvanji dopisnika „od Save“!

„Že več glasov — nadaljuje dopisnik „od Save“ — je v tem časniku („Slov. Narodu“) se izjavilo v tem smislu, da ta misel je nepraktična, da požre dosti kapitala, kateri je namenjen slovstvenemu delovanju, ne pa spekulaciji in da je tudi proti pravilom“.

Glasovi, ki so se javili v tem časniku („Slov. Narodu“), so menda vreli iz same sebičnosti, češ, da bi Matična tiskarnica utegnila na poti biti akcijonarjem in škodovati snovani akcijski tiskarnici.

Toda vprašamo Vas, kdo dela konkurencijo? Ali ne tisti, ki pozneje prične obrtstvo? in tiskarnica je obrtstvo in nič drugoga. Kje še je tako zvana „narodna

tiskarnica“ bila, ko je misel za Matičino tiskarnico že bila spočeta in Matici že dano bilo privoljenje?

Če je misel, da si Matica osnuje lastno tiskarnico, nepraktična, potem moramo res pritrđiti, da je „junakov“ treba, da se akcijska tiskarnica spravi na noge — kakor dopisnik „od Save“ piše.

„Matična tiskarnica bi požrla dosti kapitala, kateri je namenjen slovstvenemu delovanju ne pa spekulaciji“ — pravi dopisnik. Mi pa vprašamo: ali bode delničarjem narodne tiskarnice treba manj denarja? Ali je dopisnik pozabil to, kar je v začetku svojega dopisa rekel pisaje: „da je tiskarnica najboljša pomočnica k vspešnemu slovstvenemu delovanju? Ima li tiskarnica tako srečen in močen vpliv na slovstveno delovanje le v rokah akcijskega društva, v rokah Matičnih pa bi ga zavirala? — Matica pa spekulacija? — to vsaj ne gré! Ali se le akcijskemu društvu spodobi spekulacija, ki donaša dobre obresti od vloženega kapitala? Ali ste pozabili to, da so se delničarji tudi s tem vabili, da mariborska tiskarnica donaša čistih 10 odstotkov? Ali bi za Matico toraj bilo nepraktično in morda celó nečastno, da bi namesti 4, 5 ali 6 dobivala po več odstotkov od svojega kapitala? Da Matica nalaga svoj kapital v hranilnici in v obligacijah, ali to ni tudi nekaka spekulacija? Ali je družba sv. Mohorja delala nespodobno, nepraktično, da si je osnovala lastno tiskarnico? Kako da tega njej še nikdo ni očital? Pa se vé da, kar je drugje in za druge praktično in koristno, to je v Ljubljani nepraktično in škodljivo! Gospod „od Save“! kako se vjemate v svoje lastne zanjke! „Ich kenne Dir Spiegelberg“!

Matična tiskarnica je zoper njena pravila, se trđi dalje. — To še ni po vse dognano. Čudno se nam pa zdí, da tisti gospod, ki je v Matičnem odboru glasoval za to, da si Matica skrbi za privoljenje lastne tiskarnice, kmalu po dobljenem privoljenji najde pomislek, češ, da je zoper pravila! Pa če se tudi res dokaže, da bi to bilo zoper sedanja pravila Matična, vsaj se pravila dadó Matici na korist spremeniti. Premembo pravil sam dopisnik malo pozneje nasvetuje.

„A bojimo se, da, ako zunanjih udov ne pride obilo, da bodo ljubljanski udje in nekoliko odvisencev sklep napravili, kateri bode nova zapreka literarnemu delovanju Matičnemu. Zato zunanje ude Matice že sedaj opomnimo, naj se udeležé občnega letošnjega zbora, posebno pa vsi udje akcijskega društva, da kje ne obveljá sklep, v svojih posledicah zeló škodljiv“. — Komu — vprašamo — škodljiv? Ali Matici, ki bi jej dohajal večí dobiček od kapitala, ali akcijskemu društvu, ki bi imelo konkurencijo?

„Matica ima že v hiši svoji precej mrtvega kapitala“. — Gosp. dopisnik! ta laž je pa vendar prenesramna. Ali nimate v rokah Matičnega računa in proračuna? Pogledite va-nja in prepričajte se, da hiša donaša 450 gold. čistih dohodkov, toraj skoro popolnih 5% od kupila. Je li to mrtev kapital?

„Ako sedaj še od Blaznika, kakor se pravi (berite vendar poročila o odborovih skupščinah), kupi vse že zglodane in po stari sistemi napravljene črke, vrže se okoli 25.000 gold. v blato“. — Akcijonarji akcijskega društva, zapomnite si dobro, da svoje novce vložite v blato! Se ve da Vam poreče dopisnik, da njegov izrek veljá le Blaznikovi tiskarnici, da je le temu krog in krog slavnoznanemu tiskarju hotel dati brco. Je li to pošteno? Kdor hoče sam sebe povzdigniti, naj se povzdiguje, kakor mu drago, — al druge tlačiti v blato, to bi se imelo prepustiti Tag-Blatnikom. — Toda s tem še nismo pri kraji. Povejte nam, g. dopisnik, le eno tiskarnico, ki ličnejše tiskarino daje med svet, kakor Blaznikova. Pokažite

nam iz Vaše po novi sistemi osnovane tiskarnice izšedše tiskarno delo, ki bode Blaznikovi tiskarnici na sramoto. Blaznikova tiskarnica se ne straši niti Vaše niti ktere druge. Dokazov ima na stotine. — In kako to, da tako imenovana „narodna tiskarnica“ tudi mešetari za Blaznikovo z „zglodanimi črkami“?

„Dobro bi bilo — trdi dopisnik „od Save“ — da bi se pri občnem zboru marsikteri paragraf pravil spremenil in se tako svojatenju ali klikovanju v okom prišlo.“ — Puščico, ki ste jo tu izpustili na druge, zadeva prav le Vas in Vaše. Do lani nismo v Ljubljani poznali nobene „klike“, na Kranjskem vladala je sloga in v lepi slogi delalo se je marljivo na mnogovrstnem polji in marsikaj dovršilo srečno v gospodarskem, slovstvenem in političnem obziru.

„Tudi treba bi bilo predsedništvo v roke odločnega moža spraviti.“ — Imenujte ga kar naravnost, da vsi poznamo tega moža, ki je tako odločnega, stanovitnega značaja; vsaj ga morate že „in petto“ imeti; gotovo ne more drug biti nego kak akcijonar „narodne“ tiskarnice.

Toliko za danes. O Vašem „napredku v političnem in duševnem živiljenji“ se nam morebiti drugi pot ponudi prilika prašati najpred za jasno definicijo: ali je Vam napredek to, kar je današnji „liberalizem“, za kterega od zora do mraka propagando delajo obé judovski „Presse“ in vsi „Tagblatti“? Najpred tedaj dajte nam definicijo natančno, da vemo, za kaj da gré. Splošne fraze le zmešnjavo delajo in ne razjasnujejo. Dandanes pa je jasnosti treba, da drug drugega poznamo.

Ozir po svetu.

K evropski statistiki.

Evropa ima danes v 18 samostalnih državah 300 milijonov in 900.000 duš.

Velike države, to je take države, ktere štejejo nad 25 milijonov duš, so Rusija z 71 milijoni, Nemčija z 40 milijoni, Francoska z 36 $\frac{1}{2}$, Avstrija z 36, Velika Britanija z 32, in Italija (Laška) z 26 $\frac{1}{2}$ milijona. Skupaj tedaj štejejo te velike države 242 milijonov duš ali 8 desetín skupnega evropskega ljudstva.

Še pred 100 leti, predno se je Poljska razdelila, je vsaka teh velikih držav imela po priliki samo polovico sedanjega skupnega števila duš. Evropa je takrat imela 160 milijonov prebivalcev, in od teh je prišlo na Rusijo 18 milijonov, na Avstrijo 17, na Prusijo 6, na Angleško 12, na Francosko 26, skupaj okoli 80 milijonov.

Po veri je v Evropi 148 milijonov prebivalcev katoliške vere, in to: na Francoskem 35 $\frac{1}{2}$, v Avstriji 28, v Italiji 26, na Španskem 16, v Nemčiji 14 milijonov. — Kristijanov iztočne vere je 70 milijonov, in sicer: v Rusiji 54 milijonov, v Turčiji 5, v Rumuniji 4, v Avstriji 3. Protestantov je v Evropi 71 milijonov, in to: v Nemčiji 25 milijonov, na Angleškem 24, na Švedskem in Norveškem 5 $\frac{1}{2}$, v Rusiji 4, v Avstriji 3 $\frac{1}{2}$ milijona. — Judov šteje Evropa 4 milijone in 800.000, in to v Rusiji 1 milijon in 700.000, v Avstriji 822.000, na Ogerskem 1 milijon in 300.000, na Nemškem 500.000, — se ve, da jih je v Galiciji tudi veliko in tudi drugod več ali manj.

Dopisi.

Čubar na Hrvaškem. — 4. dne decembra je imela tukajšna čitalnica svojo glavnoletno skupščino. Naj

dragim Slovencem malo črtic pišem o tem našem narodnem društvu, ki se je osnovalo meseca sušca 1870. leta pod vodstvom obče štovanega Ferkota Šlajmer-a, bivšega žup. kat. sodca v Čubru i šteje do sedaj že 16 domačih i 33 vnanjih članov. V tem kratkem času prisvojilo si je društvo veliko lepih reči, med temi krasne slike presvitlega cesarja i cesarice, slike pokrovitelja čitalničnega plem. g. Ghyzcy-a, kr. komornika ogerskega, ktero nam je on sam podaril, dva lepa zemljovida, glasovir i več družih stvari. Tudi je naročilo društvo krasno narodno zastavo, sliko našega ljubljenca prevzv. biškupa Strosmajer-a, izdelano po umetniku g. Mücken-u, vse potrebne poslovne knjige i pozive, kterih vsaki dan pričakujemo. Pri vsem tem je čitalnica vzdržavala do 18 večidel narodnih časopisov. Zaključila je skupčina i v svoj proračun za leto 1872. stavila 20 raznih časnikov, krasno sliko junaka Jelačića bana i več družih vrlih sinov naše domovine; dalje se je zaključilo, da se čitalnica vpiše kot član v društvo sv. Jerolima. Med družniki se je tudi želja obudila do svojega lastnega glasbenega zavoda, in pričakovati smemo, da se tudi to s pomočjo vrlih naših sinov, kterim je izobraženje naroda prva skrb, zgodilo bode. Okraj čubarski oponašati se toraj sme, akoravno jedan najsiromašnejših okrajev, s svojo blagonosno napravo, ktera seje seme omike med okrajčane svoje, da bi, kakor skala stali sovražniku svojemu v bran, kteri neprenehoma žile napenja, da bi pomadjaril Hrvaško i nam naš mili domači jezik spodrinil i dom zatrl.

J. Zanoškar.

Iz Istre 30. dec. U. G. (Spomena na sabor.) Za poljodelsku školu su naši vazda složni zastupnici na Porečkom saboru odluku sobom u sjednicu (VI. 30. sept.) donesli, govoreć, da sva provincija želi ovu povse koristnu školu. Po ovoj odluci bi se potrošilo za zemljište, za sgrade, gdje bi učitelji i 20 učenikah bivali, 300.000 for. U toj školi bi se učilo: naravoslovje (fizika) sa zrakoslovjem (meteorologija) s naukom o podnebjju (klimatologija), temeljni nauk o giboslovju (mehanika), životinarstvo (zoologija), biljoslovje (botanika), lučba (kemija) u odnašaju poljodelstva, rudoslovje i zemljoslovje (geognozija), oloslovje (matematika), nješto o zemljomjerstvu (geometrija), risanje, občena pravila pripravljavanja zemlje i zanatoslovje (tehnologija) — razumi se samo po sebi, da ovim teoretičnim naukom dodati će se sve dotične praktične grane. Da bude čisto talijanska, takodjer razumi se. Zaludo je g. Marot opazio, da se ova skupociena škola sada nemore uvesti, jer u Istri je ubožstvo veliko, svakoletnja suša i prevelika plačila osiromašila su njekada bogatu Istru. Videč, da je sve odlučeno za istu školu, govorio je, da, ako se oće osnovati poljodelska škola, ima se obzir imati i na Slavjane, kojih živi u Istri 175.000; a taljanah 80—86.000. Radi ove razmere morale bi se osnovati dve slavjanske škole, a jedna taljanska. On dalje kaže, da ne more razumiti, da je saborska gospoda tako nemarna prama Slavjanu, da se u vis. saboru o njem ni ne govori, kao da ne bi ga bilo, — premda netrebi nego malo korakah iz Poreča stupiti, i umah na Slavjana naletiš. Ovom žalibože još spećem narodic bi sabor izvolio priškočiti i njegove narodne škole pospiešiti, koje su (po novih zakonih) malo da ne sve prestale, osobito što su se popovi od njih odstranili, tako, da je na tisuće djece sada brez nauka. Ovim školam triebi na pomoć priteći. Tako je govorio poslanec Marot. Sve zaludo! Taljani su ga oholimi govori porušili, ter si na veću slavu Italije školu osnovali; a jedan mu je drzovito kazao: „Ako Slavjan spi, što vidimo svaki dan, nu što mu možemo mi učiniti? Jeli možda naša dužnost, da ga probudimo, i u red metnemo? (jako krep-